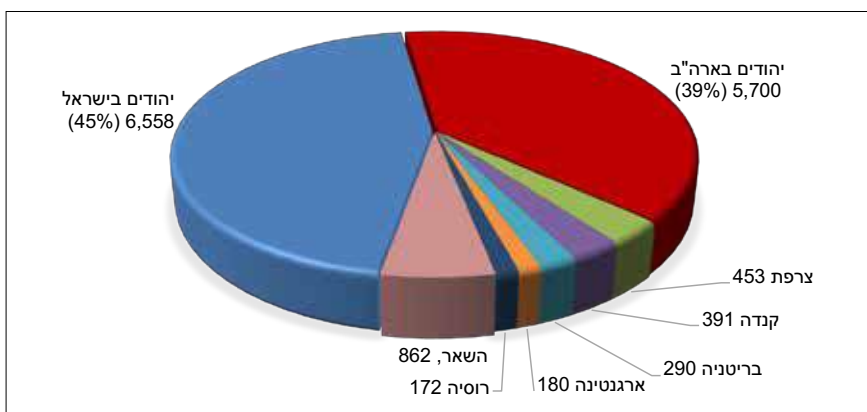

הקהילה היהודית בארצות הברית: היכרות

עפר מדם פרידמן

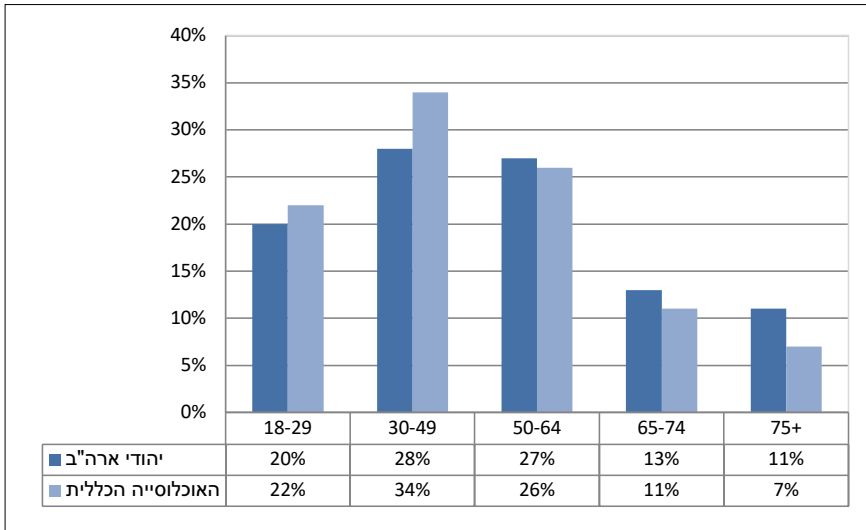
בארצות הברית מצוי המרכז היהודי הגדול ביותר מחוץ לגבולותיה של מדינת ישראל. נכון ל-2017, מוערך מספרם של היהודים החיים בארצות הברית בכ-5.7 מיליון נפש. נוסף עליהם ישנם עוד כמיליון אמריקאים המגדירים את עצמם יהודים, שהם ברובם בני משפחה של זוגות מעורבים,¹ ואשר אינם מוגדרים יהודים לפי ההלכה היהודית.²

תרשים 2: האוכלוסייה היהודית בעולם³

בעשורים האחרונים הלך ופחת מספרם ושיעורם של היהודים באוכלוסייה האמריקאית. בעוד שב-1969 חיו בארצות הברית 5.87 מיליון יהודים שהיוו כ-3% מהאוכלוסייה הכללית,⁴ הרי שנכון ל-2017 חיים בה 5.7 מיליון יהודים, שהם פחות מ-2% מהאוכלוסייה הכללית המונה 323 מיליון נפש.⁵ בקרב קבוצת הגיל של בני ה-50 ומטה, שיעור היהודים נמוך עוד יותר ועומד על 1% בלבד.⁶ בהלימה לנתון זה, היהודים בארצות הברית הם קבוצה שאוכלוסייתה מבוגרת, הן בהשוואה לקבוצות אחרות והן בהשוואה לאוכלוסייה בכללותה (ראו תרשים 3):⁷ כך, למשל, בעוד ש-84% מהמוסלמים האמריקאים הם מתחת לגיל 50 (וכך גם 71% מהאמריקאים שאינם בעלי זיקה לדת כלשהי), הרי שרוב היהודים הם בני 50 ויותר.⁸

הגורמים המרכזיים לקיטון ההדרגתי במספר היהודים ובשיעורם בארצות הברית הם שיעורי ילודה נמוכים ותופעת הנישואים המעורבים. אלה נידונים בהרחבה בהמשך.

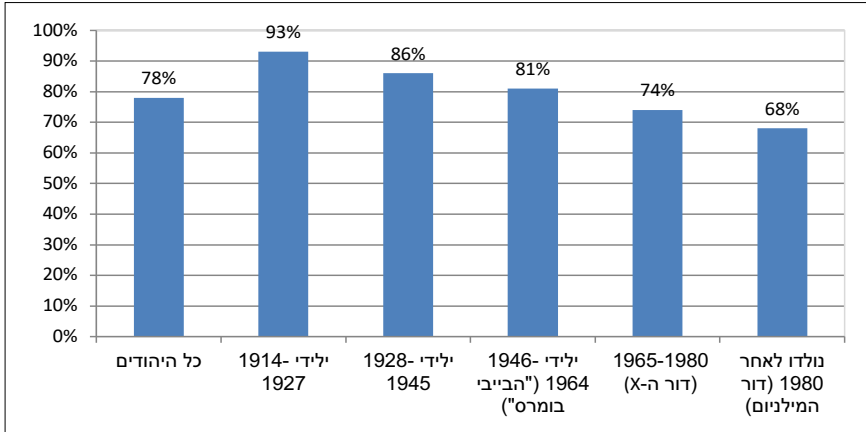

תרשים 3: אוכלוסיית יהודי ארצות־הברית בפילוח לפי גיל⁹

הזהות היהודית: "יהודים לפי דת" ו"יהודים ללא דת"

רוב יהודי ארצות־הברית גאים להיות יהודים, והם בעלי תחושת השתייכות עמוקה לעם היהודי.¹⁰ עם זאת, הזהות היהודית בארצות־הברית משתנה. הרוב המכריע (יותר מ־80%) מהיהודים האמריקאים בני ה־50 ויותר מגדירים את עצמם "יהודים על פי דת" ("Jews by religion"), כלומר מגדירים את יהדותם כנשענת על הממד הדתי. לעומתם, בקרב הדורות הצעירים יותר של היהודים הבוגרים בארצות־הברית חל שינוי: רק כשני שלישים מהם מגדירים את עצמם "יהודים על פי דת", ואילו כשליש מגדירים את עצמם "יהודים ללא דת" ("Jews of no religion"). אלה מגדירים את יהדותם על בסיס משפחתי, אתני ותרבותי.¹¹

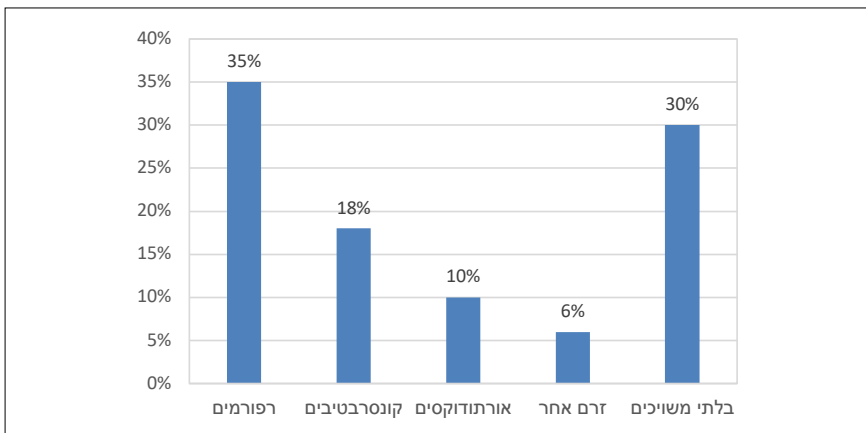
רבים מאלה שמגדירים עצמם "יהודים ללא דת" רואים ביהדותם עובדה שלא מתלווה אליה תחושה של סולידריות או של מחויבות כלשהי בנוגע לעם היהודי – לרווחתו, להמשכיותו או לתרבותו. כפועל יוצא מכך, היחידים הללו מעורבים פחות בחיי הקהילה היהודית, משתייכים בשיעורים נמוכים לבתי כנסת או לארגונים יהודיים ותורמים להם במידה פחותה. לכ־66% מהם אין זיקה לאחד מזרמי היהדות האמריקאית¹² והם אינם קשורים במידה רבה לישראל או לקהילות יהודיות אחרות ברחבי העולם.¹³ זאת ועוד, יותר מ־50% מאלה שמגדירים את עצמם "יהודים על פי דת" סבורים אף הם ש"להיות יהודי" (Being Jewish) הוא עניין של מוצא משפחתי ושל תרבות; וכשני שלישים מהם סבורים כי אין הכרח להאמין באלוהים כדי להיות יהודי.¹⁴ נתונים אלה מצביעים על הזהות היהודית המובחנת שהתפתחה בארצות־הברית לאורך השנים.

תרשים 4: שיעור יהודי ארצות הברית, המגדירים את עצמם כ"יהודים על פי דת" בפילוח לפי גיל

זרמים דתיים

היהודים בארצות-הברית נחלקים לשלושה זרמים דתיים מרכזיים: רפורמי, קונסרבטיבי ואורתודוקסי. הזרם הרפורמי הוא גדול ביותר, ואליו משתייכים 35% מכלל יהודי ארצות-הברית. לזרם הקונסרבטיבי משתייכים כ-18% מהיהודים ולזרם האורתודוקסי – כ-10%. 6% נוספים משתייכים לזרמים קטנים יותר כמו היהדות הרקונסטרוקציוניסטית (Reconstructionist Judaism) והתנועה להתחדשות יהודית (Jewish Renewal movement). 30% הנותרים אינם בעלי זיקה לזרם דתי כלשהו (No denomination affiliation)¹⁵, (וייקראו להלן: "בלתי משויכים").

תרשים 5: זרמים דתיים בקרב יהודי ארצות-הברית

הזרם הרפורמי

הזרם הרפורמי הוא הזרם היהודי הדתי הגדול ביותר בקרב מי שמגדירים את עצמם יהודים בארצות־הברית (הן "יהודים על פי דת" והן "יהודים ללא דת"). הזרם הרפורמי מתאפיין בהתאמת המסורת היהודית לחיי היומיום המודרניים בארצות־הברית, ואחד מסימני ההיכר שלו הוא העיסוק ב"תיקון עולם". עיסוק זה נובע מהאמונה כי כל בני האדם נבראו בצלם אלוהים וכי הם שותפי האל בשיפור העולם.¹⁶ בכך הוא משקף, במידה רבה, תפיסה אוניברסלית שיש הסבורים שהיא זאת שמאיצה את מגמת ההתרחקות של רבים מהיהודים הצעירים בארצות־הברית מיהדותם, נוכח אובדן תחושת הייחוד הפרטיקולרית הנלוות אליה. הרפורמים הם ליברלים מבחינה ערכית ונבדלים מיתר הזרמים במחויבותם להכליל בקהילה משפחות מעורבות ויהודים לפי בחירה, במחויבותם לשוויון נשים בכל תחומי החיים היהודיים, ובמחויבותם להשתתפות מלאה של חברי הקהילה הלהט"בית בחיי בית הכנסת ובחברה הכללית.

הזרם הקונסרבטיבי

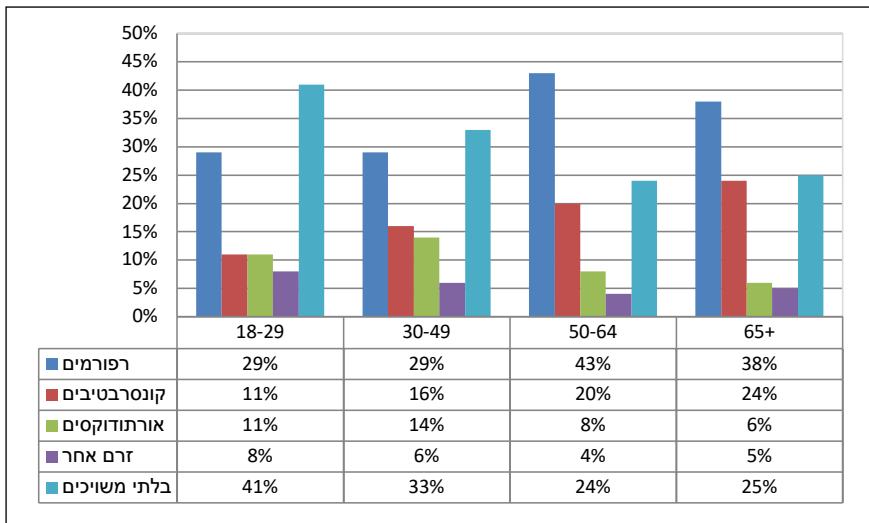
הזרם הקונסרבטיבי מבקש לשלב בין מחויבות לקיום המצוות לבין גישה חיובית כלפי התרבות המודרנית. לכן מי שמשתייכים לזרם הזה מקבלים דעות חילוניות של מלומדים וגישה ביקורתית ביחס לטקסטים הקדושים.¹⁷ בספקטרום הזרמים, הזרם הקונסרבטיבי הוא נקודת האמצע בין הרפורמים לאורתודוקסים: מחד גיסא, זרם זה אימץ לעצמו חידושים הלכתיים כמו נסיעה במכונית לבית הכנסת בשבת ותפילות משותפות לנשים ולגברים, ומאידך גיסא, הוא אינו מקבל את תופעת הנישואים המעורבים, מכיר רק ביהדותו של מי שנולד לאם יהודייה ומקפיד על דיני הכשרות.¹⁸

הזרם האורתודוקסי

הזרם האורתודוקסי הוא הקטן מבין הזרמים הדתיים ביהדות ארצות־הברית (10%). הוא מורכב מקהילות ומפלגים שונים שאותם ניתן לחלק בצורה גסה לשלוש קבוצות: אורתודוקסים מודרניים (Modern Orthodox), המהווים 3% מיהודי ארצות־הברית, חרדים (Ultra-Orthodox), המהווים 6% מיהודי ארצות־הברית, ואחרים (1%).¹⁹ הזרם האורתודוקסי מתאפיין בשמירה קפדנית על חוקי היהדות כפי שפורשו על ידי הסמכות הרבנית (של כל פלג) ונשמרו לאורך מאות שנים.²⁰ המשתייכים לזרם החרדי ממעטים במגע עם לא יהודים ועם יהודים שאינם חרדים וחיים בשכונות שהן לרוב סגורות ומאכלסות רק אותם.²¹ לעומת זאת, אנשי הזרם האורתודוקסי המודרני מנסים למזג בין שמירת המצוות המסורתית (והקפדנית) לבין המודרנה החילונית. הזרם הזה מקבל היבטים רבים של התרבות החילונית, במיוחד בכל הנוגע לחינוך חילוני שניתן נוסף על החינוך התורני המסורתי, והמשתייכים אליו הם בדרך כלל ציונים.²² אחדים מהנתונים בפרק הזה מתייחסים לזרם האורתודוקסי כולו. אחרים מתייחסים לנתונים בנוגע לפלגים השונים בתוכו. ההתייחסות לפלגים השונים נעשתה בנושאים שבהם מתקיימת ביניהם שונות שסברנו כי יש לעמוד עליה.

יהודים שאינם בעלי זיקה לאחד הזרמים (No denomination) (affiliation) – "בלתי משויכים"

30% מהאמריקאים שמגדירים את עצמם יהודים אינם חשים זיקה ואינם משתייכים לאף אחד מזרמי היהדות האמריקאית. נטייה זאת מאפיינת בעיקר את הדור הצעיר בקרב יהודי ארצות-הברית: 41% מהיהודים מתחת לגיל 30 ו-33% מהיהודים בשנות ה-30 וה-40 לחייהם אינם בעלי זיקה לזרם דתי כלשהו. לעומת זאת, רק כ-25% מהיהודים בני 50 ויותר אינם משתייכים לאחד מהזרמים הדתיים.²³ יש לציין שהמגמה הזאת אינה מיוחדת ליהודים: בפילוח לפי גיל של האוכלוסייה הכללית בארצות-הברית אפשר לראות פער של יותר מ-20% בין צעירים בני 18-29 המגדירים את עצמם "בלתי משויכים" לדת כלשהי לבין מבוגרים בני 50 ויותר שמגדירים את עצמם "משויכים" לדת כלשהי.²⁴

תרשים 6: זיקה לזרם דתי לפי גיל

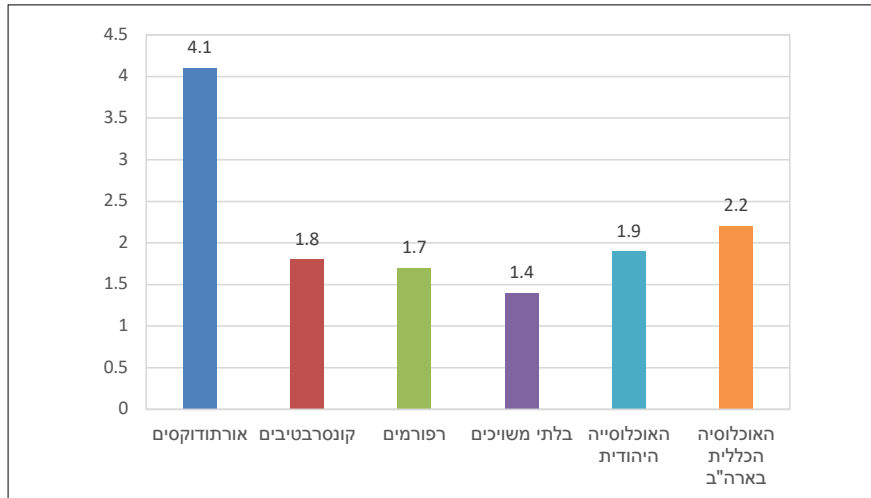
היעדר הזיקה לזרם יהודי כלשהו אינו מצוי בריק, ולמי שמשתייכים לקבוצה הזאת יש מאפיינים משותפים נוספים כמו זיקה פחותה ליהדות ותחושת אחריות פחותה ליהודים במצוקה. רק שיעור קטן, יחסית, מחברי הקבוצה הזאת משתייך לבית כנסת או לארגון יהודי אחר, ורק עבור 8% מהם, דת היא מרכיב חשוב בחייהם. בהתאם, כמעט מחצית מההורים בקבוצה זאת (47%) אינם מקנים חינוך יהודי לילדיהם (דתי או אחר).²⁵

נתונים אלה מצביעים על התרחקות מהיהדות ושחיקה בזהות היהודית בקרב חלק לא מבוטל מיהודי ארצות-הברית. אולם יש הרואים בקבוצה זאת אתגר חיובי, נוכח העובדה שמדובר ביותר ממיליון יהודים שיכולים להיחשף לחוויה היהודית ולהפוך למעורבים יותר.²⁶ הזרם האורתודוקסי וקבוצת ה"בלתי משויכים" הם שני קצוות על הרצף של הזהות היהודית בארצות-הברית: בצידו האחד נמצאים מי ששומרים בקנאות על ההלכה היהודית

כפי שהשתמרה במשך אלפי שנים, ומהצד האחר נמצאים מי שהוציאו את עצמם מהשיוך לזרם דתי כלשהו. שתי הקבוצות הללו הן בעלות זהות, תפיסות וערכים שונים למדי אלה מאלה. בתווך, על גבי רצף זה, נמצאים הרפורמים והקונסרבטיבים, המהווים את רוב הקהילה היהודית האמריקאית בת זמננו והמשלבים בדרכים ובמינונים שונים בין ההלכה היהודית לבין המודרנה האמריקאית. הזרם האורתודוקסי נבדל מהזרמים הלא אורתודוקסיים בתפיסה הבסיסית של הזהות היהודית: בעוד ש־46% מהאורתודוקסים סבורים שהזהות היהודית היא בראש ובראשונה עניין דתי, רק 11% ממי שמשתייכים לזרמים הלא אורתודוקסיים מחזיקים באותה הדעה.²⁷ נתון זה מצביע על פער משמעותי בתפיסת מהותה של היהדות. כפי שיפורט מיד, מגמות דמוגרפיות שונות בקרב הזרמים השונים – ביניהן שיעורי הילודה, הגיל הממוצע, ושיעור הנישואים המעורבים, לצד, מעבריות בהיקף נרחב של יחידים בין הזרמים – מובילות לשינויים בזיקות לזרמים הדתיים השונים ולשינויים בגודלם ובשיעורם.

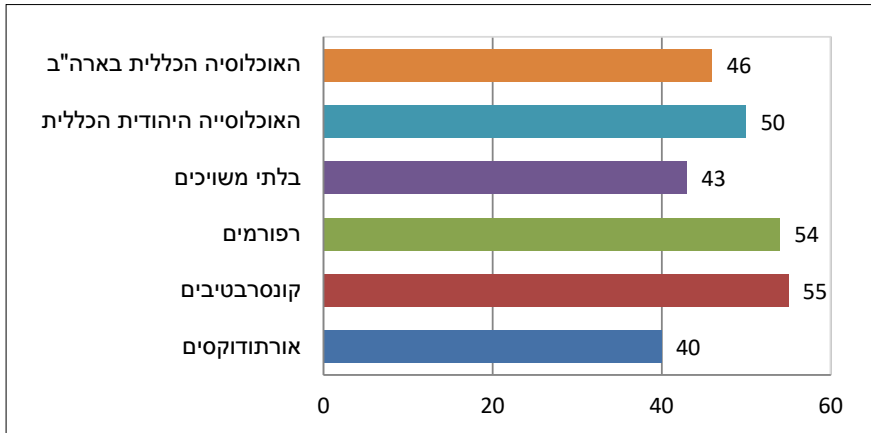
שיעורי הילודה והגיל הממוצע

הזרמים הרפורמי והקונסרבטיבי מתאפיינים בשיעורי ילודה נמוכים, הן בהשוואה לזרם האורתודוקסי והן בהשוואה לאוכלוסייה היהודית הכללית (תרשים 7).

תרשים 7: מספר הילדים הממוצע לפי זרמים

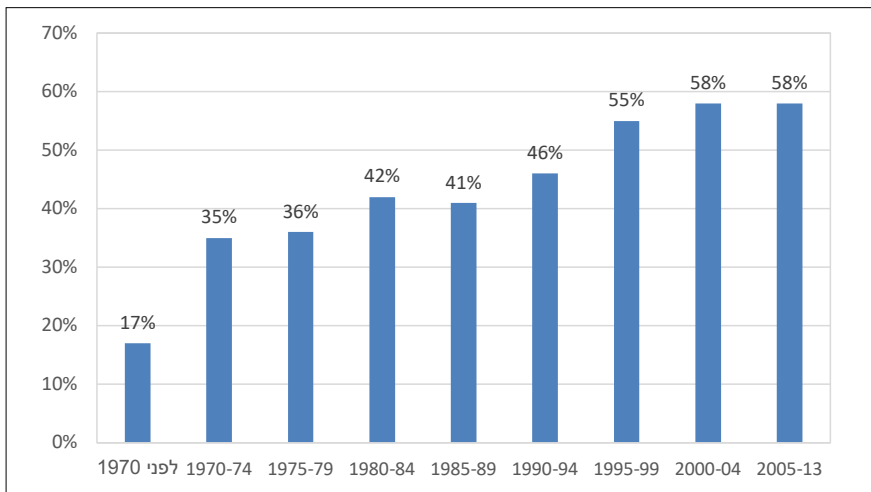
הגיל הממוצע של החברים בזרם האורתודוקסי ובקבוצת ה"בלתי משויכים" נמוך מהגיל הממוצע של האוכלוסייה הכללית ומהגיל הממוצע של הרפורמים ושל הקונסרבטיבים (תרשים 8).²⁸ זאת ועוד, 27% מהילדים היהודים (עד גיל 18) הם אורתודוקסים, אף שחלקו של הזרם הזה בכלל האוכלוסייה היהודית בארצות־הברית עומד על 10% בלבד.²⁹

תרשים 8: הגיל הממוצע של יהודי ארצות־הברית (מעל גיל 18), לפי זרמים

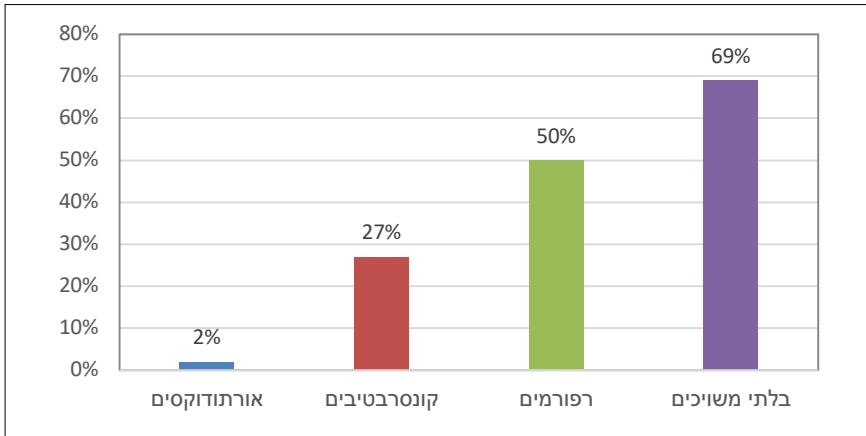
נישואים מעורבים (Intermarriage)

שיעור הנישואים בין יהודים לבין בני דתות אחרות נמצא במגמת עלייה משמעותית מאז שנות ה-70 של המאה הקודמת, ועומד על 58% נכון ל-2013. עם זאת, יש לציין כי נתון זה נותר ללא שינוי בין שנת 2000 ל-2013.³⁰

תרשים 9: השינויים בשיעור הנישואים המעורבים בקרב יהודי ארצות־הברית

תופעה זאת מתקיימת בשיעורים גבוהים בקבוצת ה"בלתי משויכים" ובזרם הרפורמי, ובשיעור נמוך מאוד בקרב הזרם האורתודוקסי (2%) (תרשים 10).

תרשים 10: השיעור של נישואים מעורבים לפי זרמים³¹

המגמות הדמוגרפיות, כפי שתוארו, צפויות להוביל, בטווח הארוך, להתכווצות הדרגתית של הזרמים הרפורמי והקונסרבטיבי ולגידול יחסי של הזרם האורתודוקסי, בהנחה שהמגמות הנוכחיות תמשכנה.

כמו כן ניתן להעריך שקבוצת ה"בלתי משויכים", המהווה כיום כשליש מהאוכלוסייה היהודית, תמשיך לגדול באופן יחסי אף שהיא מתאפיינת בשיעורי ילודה נמוכים ובשיעור גבוה של נישואים מעורבים. בבסיס ההערכה הזאת עומדים שני גורמים: הגורם הראשון הוא המגמה עליה הצביע סקר Pew, ולפיה המעברים בין הזרמים הדתיים בקרב "היהודים על פי דת" הם בכיוון של יהדות פחות מסורתית.³² לכך מצטרפים השינויים ארוכי הטווח בזהותם של יהודי ארצות־הברית (כפי שתוארו ועוד יתוארו). אלה צפויים להוביל להמשך המעבר מהזרמים השונים אל קבוצת ה"בלתי משויכים" ולגידולה. הגורם השני הוא הרכב הגילים של קבוצת ה"בלתי משויכים". כפי שצוין קודם לכן, הגיל הממוצע של הקבוצה הזאת (43) נמוך ביותר מ־10 שנים מהגיל הממוצע של הקונסרבטיבים ושל הרפורמים באוכלוסייה היהודית.

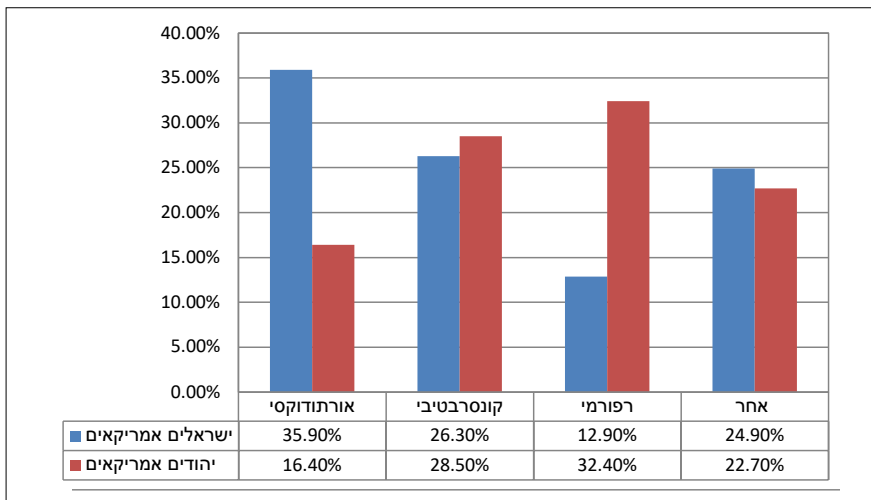
אחת המשמעויות של המגמות שהוצגו בנוגע להפחתת שיעורם של הזרמים הרפורמי והקונסרבטיבי ובנוגע לגידול הצפוי בשיעורם של הזרם האורתודוקסי ושל קבוצת ה"בלתי משויכים" היא הקטנת המכנה המשותף בין חברי הקהילה היהודית. זאת נוכח הפער הרעיוני והזהותי המשמעותי המבדיל בין שתי הקבוצות האלה שנמצאות בשני הקצוות של ספקטרום הזרמים היהודיים. במילים אחרות: תהליכי הקיטוב בקהילה היהודית צפויים להחריף, והלכידות שלה צפויה להיחלש יותר ויותר – תהליכים שעומם מתמודדת הקהילה כבר היום.

הקהילה הישראלית־אמריקאית

בין מחצית לשני שלישים מהעוזבים את ישראל, נכון ל־2011, התיישבו בארצות־הברית,³³ וגודלה המוערך של הקהילה הזאת, שהיא תת־קבוצה בקהילה היהודית, נע כיום בין 400 אלף ל־800 אלף נפש.³⁴ ההגדרה הצרה ביותר של הקבוצה הזאת כוללת את אזרחי ישראל שהיגרו לארצות־הברית ואת בני משפחותיהם שהיגרו איתם. הגדרות רחבות יותר כוללות גם דור שלישי של צאצאים להורים ישראלים וכן אזרחים אמריקאים המחזיקים באזרחות ישראלית, ואשר חשים זיקה עמוקה למדינת ישראל.³⁵

עד לפני כעשור לא היו הישראלים האמריקאים מחוברים להוויה היהודית ולקהילה היהודית בארצות־הברית. הם לא השתתפו בארגונים היהודיים, ואלה, ככלל, התעלמו מהם.³⁶ תחת זאת פיתחה הקהילה הישראלית ארגונים משלה שפעלו בעיקר באקדמיה ובעולם העסקים. בעשור האחרון הוקם ארגון גג בשם "המועצה הישראלית־אמריקאית" (IAC – Israeli American Council),³⁷ המקדם את הצטרפותם של הישראלים האמריקאים לקהילה היהודית. ראשי הארגון רואים בקהילה הישראלית גורם שיוכל להניע את הקהילה היהודית בארצות־הברית בעשורים הבאים, נוכח מגמות ההיחלשות והקיטוב הנוכחיות המאפיינות אותה. בנוסף, הם מייעדים לישראלים בארצות־הברית תפקיד של גשר בין הקהילה היהודית האמריקאית לבין ישראל, על רקע מגמת ההתרחקות ביניהן.³⁸

רוב הישראלים האמריקאים, גם אם אינם דתיים, מכירים בעיקר את עקרונותיה של היהדות האורתודוקסית ומזהים עימה (תרשים 11).³⁹ זיקתם של ישראלים אמריקאים לזרמים הרפורמי או הקונסרבטיבי מעידה בדרך כלל על התערותם הדתית והתרבותית בקהילה היהודית המקומית – תהליך שמתרחש עם התארכות השנות בארצות־הברית.⁴⁰

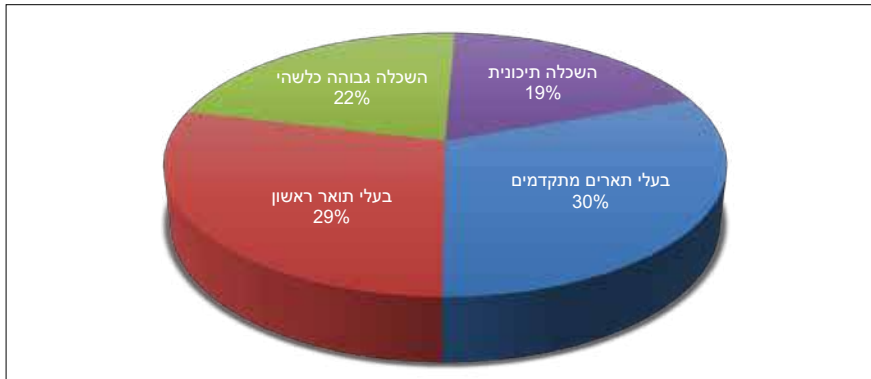

תרשים 11: השתייכותם של ישראלים ושל יהודים לזרמי היהדות בארצות־הברית⁴¹

ההכרה בישראלים האמריקאים כקבוצה נבדלת ובעלת משמעות בקהילה היהודית בארצות־הברית היא חדשה יחסית. כיוון שכך, לא זכתה תת־הקבוצה הזאת לאיסוף נתונים ייעודי ולמחקר מעמיק בארצות־הברית ומחוצה לה. הנתונים והמחקרים הקיימים על אודותיה ועל מאפייניה הם מועטים מאוד,⁴² והמאפיין אותם הוא שהם אינם ערוכים לפי הקטגוריות שעל פיהן נאספים הנתונים בנוגע לקהילה היהודית הכללית (כפי שנעשה בסקרי גאלופ, Pew, PRRI ואחרים). כך, למשל, בסקרי Pew לא היה עיסוק נפרד בישראלים האמריקאים ובמאפייניהם כמו גיל ממוצע, שיעורי ילודה, שיעור הנישואים המעורבים, רמות ההשכלה, רמות ההכנסה וכדומה. מה שאפשר לומר על הקבוצה הזאת בהקשרים הללו הוא שרמת השכלתם של הישראלים האמריקאים גבוהה מזו של האוכלוסייה האמריקאית הכללית,⁴³ וכי הכנסתם עלתה בשיעור ניכר (פי 4.7) בין שנת 1980 לשנת 2000.⁴⁴

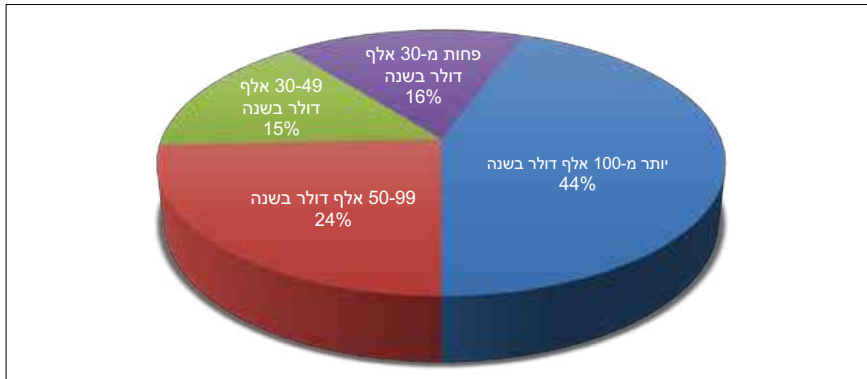
המעמד הסוציו־אקונומי והשתלבות היהודים בחברה האמריקאית

המיעוט היהודי בארצות־הברית בולט ברמות ההשכלה וההכנסה שלו הן בהשוואה לקבוצות אתניות ודתיות אחרות והן בהשוואה לאוכלוסייה הכללית. כ־60% מהיהודים הם בעלי תואר אקדמי, ומתוכם 30% הם בעלי תארים מתקדמים (Post-graduate degree). לשם השוואה, רק כ־30% מהאוכלוסייה הכללית בארצות־הברית הם בעלי השכלה גבוהה, מתוכם רק 10% הם בעלי תארים מתקדמים.⁴⁵

תרשים 12: ההשכלה בקרב יהודי ארצות־הברית⁴⁶

מסקר Pew שנעשה ב־2014 עולה כי הכנסתם של 44% ממשקי הבית היהודיים בארצות־הברית עולה על 100 אלף דולר בשנה, ולעומת זאת רק כ־18% מהאוכלוסייה הכללית מרווחים על רמת הכנסה זאת. הקבוצה הדתית־אתנית שנמצאת במקום השני ברשימה של שיאני השכר בארצות־הברית היא היהודים האמריקאים (הינדרו): 36% ממשקי הבית המשתייכים לקבוצה זאת מרווחים על הכנסות שגבוהות מ־100 אלף דולר בשנה.⁴⁷

תרשים 13: ההכנסה בקרב יהודי ארצות-הברית⁴⁸

ככלל, היהודים בארצות-הברית משולבים היטב בכל מערכות החיים של החברה האמריקאית. נכון לשנת 2017, 38 יהודים אמריקאים מכהנים בקונגרס האמריקאי ה-115: 30 נציגים בבית הנבחרים (6.9% מכלל 435 הנציגים שכבית הנבחרים), מהם 28 דמוקרטים ו-2 רפובליקנים; ו-8 סנאטורים (8% מכלל 100 הנציגים שבסנאט), כולם דמוקרטים.⁴⁹ זה שנים רבות מאיישים יהודים רבים תפקידים בכירים בממשל האמריקאי ובמערך הביורוקרטי והדיפלומטי האמריקאי. לבית המשפט העליון ממונים שופטים יהודים החל מ-1916, וכיום מכהנים בו 3 שופטים יהודים מתוך 9 בסך הכול. נוסף על כך יהודים רבים מאוד נמצאים בעמדות השפעה מובילות בעולם העסקים והפיננסים, באקדמיה, בתקשורת ובעולם התרבות. מידת השפעתם ותרומתם של היהודים לחברה האמריקאית בתחומים השונים עולה משמעותית על סך שיעורם באוכלוסייה. כך, למשל, יהודי ארצות-הברית מובילים בהיקף התרומות והפילנתרופיה הפרטית למערכת הפוליטית בארצות-הברית;⁵⁰ ושיעורי ההצבעה הגבוהים שלהם בצירוף ריכוזם הדמוגרפי במדינות המפתח מגבירים לעיתים את השפעתם הפוליטית כאילו היו כ-8% מכלל התושבים בארצות-הברית.⁵¹ נוסף על כך, ההון האנושי והכלכלי של יהודי ארצות-הברית ורמת הארגון הגבוהה של הקהילה בכללותה מאפשרים להם להשפיע על דעת הקהל ועל מגזרים רבים בחברה האמריקאית.

מבנה הקהילה היהודית בארצות-הברית

הקהילה היהודית האמריקאית נעדרת הנהגה רשמית אחת או מסגרות מרכזיות המסוגלות להשמיע קול קהילתי אחוד. בניגוד לעבר, אין בקהילה היהודית בת-זמננו מנהיגים המקובלים על כלל הציבור, והיא מאופיינת בקיומן של מאות רבות של התאגדויות ושל התארגנויות מסוגים שונים. אלה עוסקות בתחומים מגוונים החל מנושאי דת, חינוך ורווחה בקהילות שבהן הן פועלות וכלה במתן סיוע במדינות מוכות משברים. את מספרן המדויק קשה להעריך נוכח פיזורן הגיאוגרפי והיעדרו של מסד נתונים המרכז את רישומן. את ההתארגנויות אלה אפשר לחלק לארבעה סוגים עיקריים:⁵²

1. ארגונים מקומיים המשרתים קהילה גיאוגרפית או פונקציונלית כלשהי כמו הפדרציות היהודיות המקומיות, בתי כנסת, מרכזים קהילתיים (JCC), בתי ספר ומרכזי תרבות מקומיים.
 2. "ארגוני ידידים" העוסקים בגיוס כספים למטרות בישראל.
 3. ארגוני גג ארציים שמשמשים מטרייה לרשתות של ארגונים מקומיים כמו AIPAC (השרולה למען ישראל), AJC (הוועד היהודי־האמריקאי) ו־ADL (הליגה נגד השמצה).
 4. ארגונים יחידניים המשרתים את כלל הציבור היהודי בנושאים שונים כמו InterFaith Family, המוזיאון היהודי בניו־יורק ואחרים.
- הארגונים היהודיים־אמריקאיים עוסקים בשלוש סוגיות עיקריות: סוגיות פנים־יהודיות, סוגיות הקשורות במובהק למדינת ישראל וסוגיות של "תיקון עולם", בארצות־הברית ומחוצה לה. רבים מהארגונים משלבים בפעולותיהם יותר מנושא עיסוק אחד. הליגה נגד השמצה, למשל, היא ארגון הפועל למיגור האפליה, הגזענות והאנטישמיות בארצות־הברית ובעולם ("תיקון עולם") ובתוך כך מלמד סנגוריה על ישראל ותומך בה (Advocacy). ארגונים העוסקים בסוגיות קהילתיות או פנים־יהודיות יכולים להיות מקומיים או ארציים. הארגונים הארציים מספקים שירותים שונים לקבוצות שונות בתוך הקהילה כמו לחברי הקהילה היהודית בני הגיל השלישי במסגרת ארגון AJAS (Association of Jewish Ageing Services of North America) או לזרם דתי מסוים כמו ארגון "בתי הכנסת המאוחדים של היהדות הקונסרבטיבית" (United Synagogue of Conservative Judaism ובראשי תיבות: USCJ). זה האחרון לא רק מעניק מגוון של שירותים לחברי הארגון, אלא גם מקיים פעילות ענפה בתחום הקשר עם ישראל.⁵³
- בין הארגונים המקומיים ראוי לציין את הפדרציות היהודיות, שעיסוקן המרכזי הוא צורכי הקהילה: הן מגייסות כספים לקידום יעדים משותפים כמו רווחה, חינוך יהודי, טיפוח מנהיגות וייצוג הקהילה. במקביל הן תומכות בחיים יהודיים מחוץ לצפון אמריקה, בעיקר באמצעות שיתופי פעולה עם הסוכנות היהודית ועם ארגון הג'וינט העולמי.⁵⁴ הפדרציות מתאפיינות באוטונומיה ובלוקליות: כל פדרציה היא מקבלת ההחלטות הבלעדית בקהילה שבה היא פועלת, ומדיניותה נקבעת רק בנוגע לעניינים הנוגעים לאזור פעולתה הגיאוגרפי.⁵⁵ לרוב הפדרציות היהודיות ישנה זרוע של יחסי חוץ הנקראת בדרך כלל "מועצת יחסי הקהילה" (Community Relations Councils). זרוע זאת מפעילה ועדות תמיכה (Advocacy) למען ישראל, מארגנת באופן קבוע מפגשים עם חברי קונגרס ומוציאה משלחות של מנהיגים פוליטיים אמריקאים לישראל.⁵⁶ לצד הפדרציות פועלות יותר מ־100 קרנות המנהלות בעבורן השקעות ונכסים וכן פועלים לצידן כ־300 ארגונים קהילתיים קטנים יותר. כלל הפדרציות מאוגדות בארגון גג בשם "הפדרציות היהודיות של צפון אמריקה" (Jewish Federations of North America) ובראשי תיבות: JFNA) שאינו פוגע בעצמאות פעולתן. ארגון זה מספק לפדרציות שירותי ייעוץ והדרכה, דרכו מועברות תרומותיהן לישראל,⁵⁷ והוא נמנע, ככל האפשר, מעיסוק בסוגיות נפיצות ומפצלות כמו עניינים של פוליטיקה ישראלית.⁵⁸

ארגונים יהודים רבים עוסקים בפעילות הקשורה במובהק למדינת ישראל, לרבות לובינג, תמיכה (Advocacy) וגיוס כספים. בין הארגונים האלה ניתן למצוא כאלה העוסקים בלובינג למען ישראל במערכת הפוליטית האמריקאית כמו איפא"ק (AIPAC) הגדול והמוכר, וארגונים נוספים כמו ג'יי-סטריט (J-Street) העוסק בקידום הרעיון של שתי מדינות לפתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני; ארגוני תקשורת כמו CAMERA (Committee for Accuracy in Middle East Reporting in America), הפועל לקידום סיקור מאוזן ומדויק של ישראל ושל המזרח התיכון, ומכוני מחקר כמו המכון היהודי לענייני ביטחון לאומי (Jewish Institute for National Security Affairs) ובראשי תיבות: JINSA), הפועל מול קובעי מדיניות אמריקאים ומקדם, בין היתר, סדר יום לחיזוקו של שיתוף הפעולה הביטחוני בין ארצות-הברית לישראל. נוסף על כך פועלים מאות ארגוני ידידים ("American Friends of...") העוסקים בגיוס כספים למען ישראל. אלה הם תאגידים רשומים בצפון אמריקה, המהווים נציגויות של גופים ישראלים שמטרתם היא לגייס כספים בעבור ארגוני האם שלהם בישראל: אוניברסיטאות, בתי חולים וכדומה.⁵⁹

ארגונים יהודיים העוסקים בסוגיות של "תיקון עולם" מקדמים מטרות הומניות אוניברסליות בארצות-הברית ומחוצה לה. הארגונים האלה מקפלים בתוכם את ההנחה כי הפיכתם של אמריקה (ושל העולם) למקום טוב יותר בעבור הכלל, ובמיוחד בעבור מיעוטים וקבוצות מוחלשות, פירושה הפיכתם למקום טוב יותר גם ליהודים. דוגמאות לארגונים כאלה: American Jewish World Service שחרט על דגלו את מיגור העוני ואת קידומן של זכויות האדם במדינות עולם שלישי – יעדים שבעיני הארגון הם מרכיב מרכזי בזהות היהודית⁶⁰; ארגון HAI (Hebrew Immigrant Aid Society) המסייע לפליטים בני לאומים שונים ודתות שונות, אשר יש לו גם סניף בישראל;⁶¹ והארגון של נשות הדסה שהציב לעצמו מטרה להעניק שירותים רפואיים לכל אדם, ללא הבדל דת, גזע, מין או מוצא ואף היה מועמד לפרס נובל לשלום ב-2005.⁶²

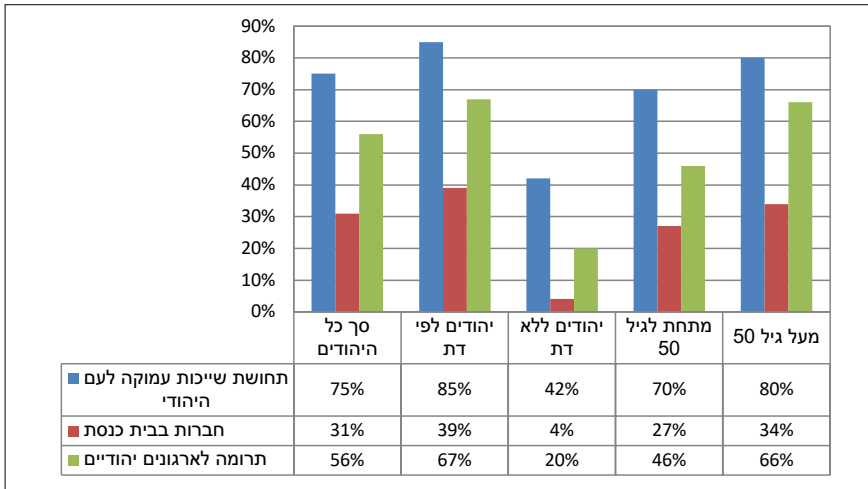
פעילותם של אחדים מהארגונים היהודיים היא משמעותית ובעלת השפעה לא רק ברמת הקהילה, אלא גם ברמה הארצית והעולמית (סוגיה זאת נידונה גם בפרק העוסק בתרומה של יהודי ארצות-הברית לביטחון הלאומי של ישראל). בין הארגונים שהשפעתם חורגת מגבולות הקהילה אפשר לציין את הוועד האמריקאי-ישראלי לענייני ציבור (AIPAC) ואת הוועד האמריקאי-יהודי (AJC).

בעוד התמונה שעולה מסקירת פעילותם היא קיומם של הרבה מאוד ארגונים יהודיים פעילים ותוססים, האמת היא שהארגונים היהודיים בארצות-הברית נמצאים, ככלל, במגמת היחלשות: מהבחינה הפנימית ישנה ירידה במעורבות היהודים בקהילה בכלל ובחברות בארגונים יהודיים בפרט (סוגיה שנידונה בהמשך); ומהבחינה החיצונית תמורות המתחוללות בחברה האמריקאית ובמערכת הפוליטית-הציבורית בארצות-הברית, מחלישות את השפעתם של הקהילה היהודית המאורגנת ושל מוסדותיה (סוגיה שנידונה בפרק העוסק בתרומת יהודי ארצות-הברית לביטחון הלאומי של ישראל).

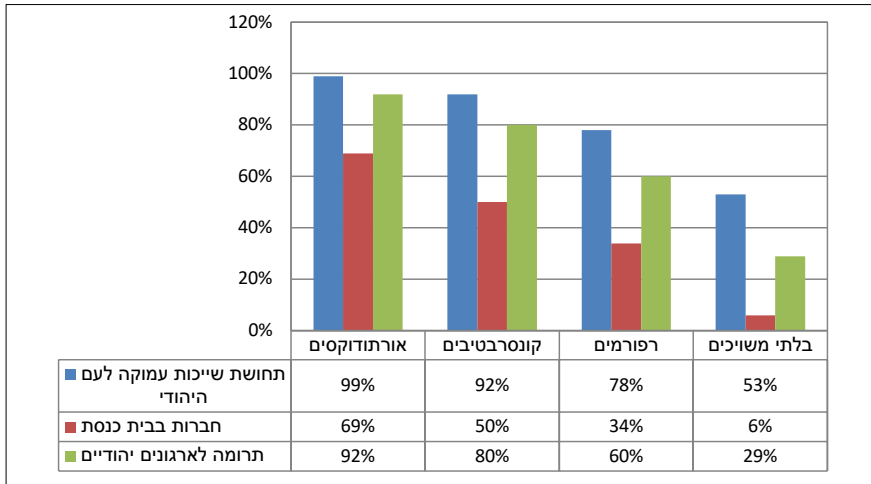
מעורבות בקהילה ובארגונים יהודיים

כאמור, יהדות ארצות־הברית מתאפיינת בסוגים שונים של התאגדויות ושל התארגנויות שההשתייכות אליהן מבטאת, במידה רבה, את תחושת השייכות של היחידים לקהילה. לכן במחקרים שונים נמדדה מידת מעורבותם של היהודים בקהילה באמצעות בחינת חברותם (Membership) בארגונים היהודיים השונים ועל פי תרומתם להם. צורת המעורבות הרווחת ביותר היא תרומה לארגונים יהודיים (56%), וצורת המעורבות הכי פחות מועדפת היא חברות בארגונים יהודיים שאינם בית כנסת (18%). ניתן לראות כי מעורבותם של יהודים בני פחות מ־50 בכל אחד מהערוצים קטנה בהשוואה למעורבותם של בני 50 ויותר (תרשים 14).⁶³ נתון זה מצביע על צפי להמשך מגמת הירידה בפעילותם של פרטים יהודים במסגרות קהילתיות ובמסגרת הארגונים היהודים, המשקפת את השחיקה בממד הקהילתי של יהדות ארה"ב.

מפילוח הנתונים בחתכים שונים – של זהות היהודית ("יהודי על פי דת"/"יהודי ללא דת"), בחתך הגילים ובחתך של הזרמים הדתיים – עולה כי ככל שתחושת השייכות העמוקה ("Strong sense of belonging") לעם היהודי גבוהה יותר, כך עולה רמת המעורבות בקהילה. למשל, בקרב "יהודים ללא דת" ובקרב קבוצת "הבלתי משייכים", המפגינים רמה נמוכה של תחושת שייכות לעם היהודי (לעומת הקטגוריות האחרות), רמת המעורבות בקהילה נמוכה בצורה דרסטית גם מבחינה אבסולוטית וגם בהשוואה לקטגוריות האחרות (תרשימים 14 ו־15). נתונים אלה מחדדים את הקשרים שבין השינויים המתרחשים בזהות היהודית ובזיקות הדתיות לבין השחיקה בתחושת השייכות לקהילה והירידה בלכידותה.

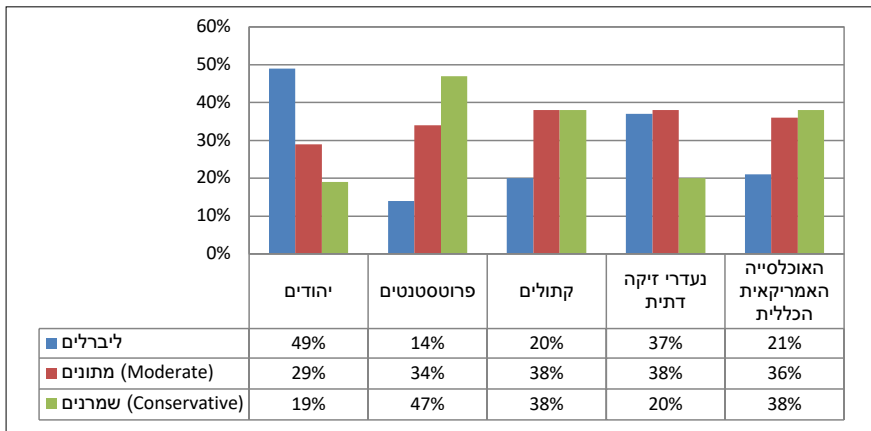
תרשים 14: תחושת השייכות לעם היהודי ומידת המעורבות בקהילה

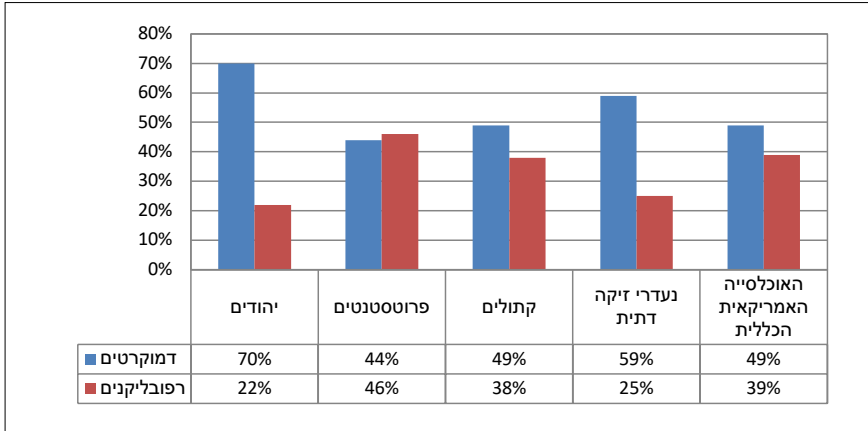
תרשים 15: תחושת השייכות לעם היהודי ומעורבות בקהילה לפי זרמים

עמדות פוליטיות וחברתיות

היהודים הם בין הקבוצות הליברליות והדמוקרטיות ביותר בארצות־הברית: כ־70% מהם דמוקרטים או בעלי נטייה לתמוך במפלגה הדמוקרטית וכ־49% מהם דוגלים בעמדות ליברליות (תרשימים 16 ו־17). בקרב הנוצרים הקתולים ההיספאנים, למשל, רק 59% הם דמוקרטים או בעלי נטייה לתמוך במפלגה הדמוקרטית, ו־21% דוגלים בעמדות ליברליות. בקרב האוכלוסייה הכללית המספרים נמוכים עוד יותר: 49% תומכים או נוטים לתמוך במפלגה הדמוקרטית, ורק 21% דוגלים בעמדות ליברליות (תרשימים 16 ו־17).⁶⁴

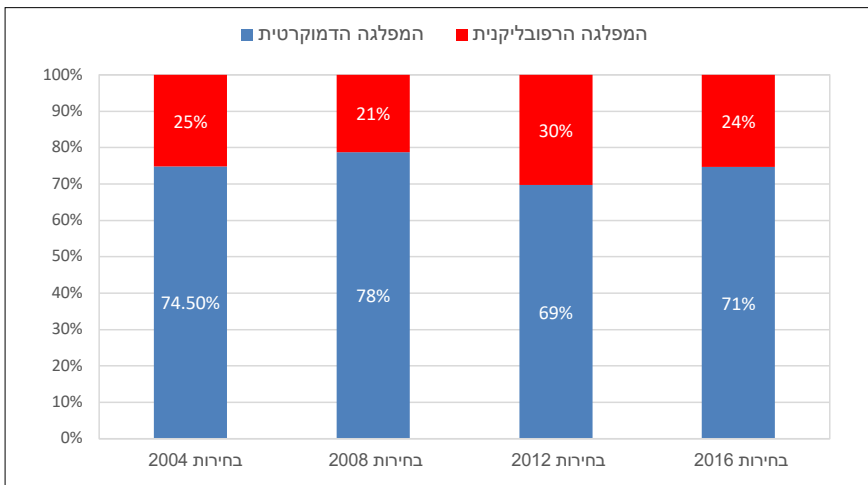

תרשים 16: נטייתם הערכית (האידיאולוגית) של יהודי ארצות־הברית בהשוואה לאוכלוסייה הכללית

תרשים 17: זיקתם המפלגתית של היהודים לעומת האוכלוסייה הכללית⁶⁵

דפוסי ההצבעה של היהודים בבחירות לנשיאות ארצות־הברית עולים בקנה אחד עם הנתונים האלה, כפי שניתן לראות בתרשים 18.

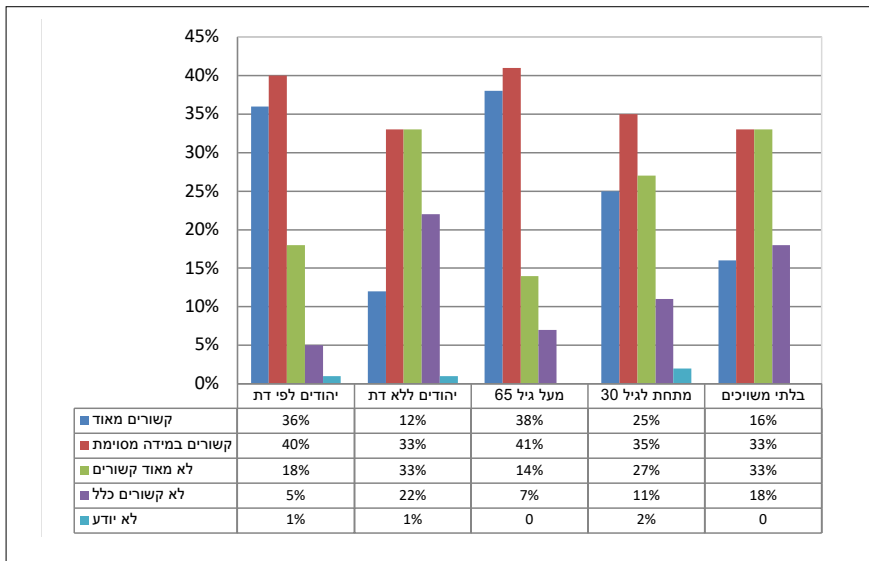

תרשים 18: דפוסי ההצבעה של היהודים האמריקאים בבחירות לנשיאות⁶⁶

הזיקה למדינת ישראל והיותה מרכיב בזהותם של יהודי ארצות־הברית

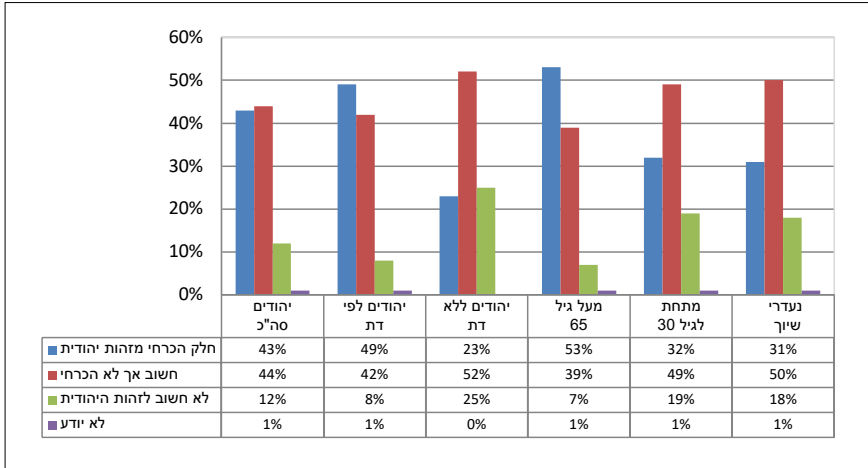
זיקתם של יהודי ארצות־הברית למדינת ישראל והפיכתה לחלק מזהותם היהודית התפתחו בעיקר לאחר מלחמת ששת הימים. עם זאת, ואף שב־2013 עדיין יותר משני שלישים (69%)

מהיהודים חשו קשר רגשי חזק או מסוים לישראל, הרי ישראל הופכת בהדרגה בקרב רבים מהם, ובמיוחד בקרב הצעירים, מנושא מאחד לנושא מפלג השנוי במחלוקת. מפילוח הנתונים בחתכים השונים עולה כי חלקים לא מבוטלים מהציבור היהודי אינם מרגישים קשורים מאוד לישראל וכי היא כבר אינה רכיב הכרחי בזהותם היהודית. מבחינת הנתונים על הקשר הרגשי לישראל (תרשים 19) עולה כי ישנה זיקה בין זהות יהודית, זרם דתי וגיל לבין הקשר הרגשי לישראל: "יהודים ללא דת", "בלתי משויכים" וצעירים בני פחות מ־30 מרגישים פחות קשורים לישראל בהשוואה ליהודים על פי דת, ליהודים המשתייכים לזרם דתי כלשהו וליהודים בני 65 ויותר.⁶⁷ עם זאת, בחתך גילים, כאשר סוכמים את שיעור ה"קשר חזק" ואת שיעור ה"קשר מסוים", עולה כי הן צעירים בני פחות מ־30 והן מבוגרים בני 65 ויותר הם בעלי קשר רגשי לישראל בשיעורים גבוהים (60% ו־79% בהתאמה).⁶⁸

תרשים 19: הקשר הרגשי לישראל⁶⁹

כשבוחנים באיזו מידה ישראל היא מרכיב בזהותם של יהודי ארצות-הברית עולה כי בעבור 43% מהם אכפתיות (Caring) כלפי ישראל היא מרכיב הכרחי בזהותם היהודית. בעבור 44% נוספים זהו מרכיב חשוב אך לא הכרחי. עם זאת, בפילוח הנתונים בחתכים שונים מתגלה הבדל דרמטי, שלפיו בעבור מרבית "היהודים ללא דת", "הבלתי משויכים" והצעירים שטרם מלאו להם 30, ישראל אינה מהווה מרכיב הכרחי בזהותם (תרשים 20).⁷⁰

תרשים 20: באיזו מידה האכפתיות כלפי ישראל היא מרכיב בזהותם של יהודי ארצות־הברית⁷¹

בהשוואה בין הנתונים על אודות הקשר הרגשי לישראל (תרשים 19) ובין הנתונים על המקום שתופסת האכפתיות כלפי ישראל בזהותה היהודית של הקבוצה הנבחנת (תרשים 20) אפשר למצוא מתאם (קורלציה) בין השניים: ככל שהקשר הרגשי לישראל גבוה יותר, כך האכפתיות כלפי ישראל היא מרכיב מהותי יותר בזהותם היהודית של מי שמשתייכים לאותה הקבוצה.

סיכום

בארצות־הברית מתקיימת קהילה יהודית מבוססת ומצליחה המשולבת היטב בחברה האמריקאית. ככלל, היהודים האמריקאים גאים ביהדותם, הם ברובם משכילים, בעלי הכנסה מעל הממוצע הכללי והם בעלי תפקידים בכירים ורבי השפעה בתחומים רבים, ובהם פוליטיקה, כלכלה ותרבות.

הקהילה היהודית מתאפיינת בסוגים רבים ושונים של התארגנויות ושל התאגרויות העוסקות בענייני הקהילה, בתמיכה בישראל ובמטרות אוניברסליות של "תיקון עולם" בארצות־הברית ומחוצה לה. עם זאת, כוחם ומרכזיותם של הארגונים היהודיים בחברה האמריקאית – במיוחד מול הממשל, אך גם בתוך הקהילה פנימה – נמצאים במגמת ירידה. הקהילה היהודית בארצות־הברית ניצבת בפני אתגרים משמעותיים. מדובר בקהילה שאינה עשויה מקשה אחת אלא קהילה מגוונת, פלורליסטית ומפולגת, המאופיינת בספקטרום רחב של דעות, של ערכים ושל עמדות פוליטיות, שנחלקת לזרמים דתיים שונים, ושקיימים בה מוסדות קהילתיים וארגונים רבים העוסקים בתחומים שונים. בשנים האחרונות גם מתאפיינת קהילה זאת בגישות שונות כלפי ישראל וכלפי הקשרים עימה. בעבור חלקים מהציבור

היהודי בארצות-הברית, ישראל אינה מייצגת את הערכים הליברליים והפלורליסטיים שבהם הם מאמינים, ולכן היא מהווה מוקד למחלוקת ולביקורת. נושא זה מעסיק את הקהילה היהודית המאורגנת. הארגונים היהודיים האמריקאיים מנהלים שיח וויכוח פנימי בנוגע לעמדות שיש לנקוט כלפי ישראל, כלפי ביטויי האנטי-ציונות והאנטישמיות בארצות-הברית וכלפי מגמות ההתרחקות של יהודי ארצות-הברית מישראל.⁷²

לצד האתגרים הללו מתרחשות התפתחויות המחדדות את ההבנה כי היהודים בארצות-הברית אינם קהילה מגובשת אחת, שאפשר להתייחס אליה כאל יחידה קוהרנטית אחת. בין התפתחויות אלו אפשר לציין את השיעור ההולך וגדל של נישואים מחוץ לקהילה, את ההתרחקות מאורח חיים יהודי וממעורבות בחיי הקהילה היהודית בקרב רבים מבני הדור הצעיר, את ההתרופפות בלכידות הפנים-קהילתית, את משבר ההנהגה הקהילתי ואת התהוותה של הקהילה הישראלית-האמריקאית, כקבוצה מובחנת ובעלת השפעה.

על רקע זה, יש להתייחס ולדון בקהילת יהודי ארצות-הברית בת זמננו כקהילה המורכבת מקבוצות בעלות מאפיינים שונים ואף זהות יהודית שונה. זוהי קהילה שכדי להבין אותה יש להכיר היטב את מאפייני הקבוצות השונות המרכיבות אותה, את הדקויות המבדילות ביניהן, ואת המגמות השונות המאפיינות אותן.